

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2018

MEPUTSO: 80

NAKO: Diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 23.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi.
2. O se ke wa leka go bala lephephe la dipotšišo ka moka. Lebelela diteng letlakaleng la bone gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tše o ithutilego tšona lenyaga. Ka morago ga moo, bala dipotšišo tše gomme o kgethe tše o tlogo di araba.
3. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi/Dingwalotšhaba	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Terama	(25)
4. Araba dipotšišo TŠE TLHANO ka tsela ye e latelago: TŠE THARO KAROLONG YA A, E TEE KAROLONG YA B le E TEE KAROLONG YA C go ya ka mo go latelago:
 - KAROLO YA A: THETO
DIRETO TŠEO DI BONWEGO: Araba dipotšišo TŠE PEDI.
SERETO SEO SE SA BONWAGO: Araba potšišo YA KGAPELETŠO.
 - KAROLO YA B: PADI/DINGWALOTŠHABA
Araba potšišo E TEE ya padi goba E TEE ya dingwalotšhaba.
 - KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA
Araba potšišo E TEE.
5. KGETHO YA DIPOTŠIŠO GO KAROLO YA B (PADI)/(DINGWALOTŠHABA) LE KAROLO YA C (PAPADI/TERAMA)
 - Araba dipotšišo ka dipuku tše o di badilego FELA.
 - Araba potšišo E TEE YE TELELE le E TEE YA SETSOPOLWA.
Ge o araba potšišo ye telele KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ya setsopolwa KAROLONG YA C. Ge o araba potšišo ya setsopolwa KAROLONG YA B, o swanelwa ke go araba ye telele KAROLONG YA C. Šomiša lenanetekolo/lenanetshwayatshwayo go go hlahla.
6. BOTELELE BJA DIKARABO
 - Go potšišo ye telele ya karolo ya Theto, karabo e be mantšu a magareng ga 250–300.
 - Go potšišo ye telele ya dikarolo tša Padi/Dingwalotšhaba le Papadi/Terama, karabo e be mantšu a magareng ga 400–450.
 - Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego go dipotšišo tša ditsopolwa. Balekwa ba ikemišetše go fa karabothwi ka mokgwa wa maleba.

7. Latela ditaelo tšeo di hwetšwago mathomong a KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohloko.
8. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
9. Thoma KAROLO YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng LE LEFSA.
10. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A: Metsotso ye 40
KAROLO YA B: Metsotso ye 55
KAROLO YA C: Metsotso ye 55
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.

LENANETEKOLO:**KAROLO YA A: THETO****Direto tšeo di bonwago: Araba dipotšišo tše PEDI fela go tše di latelago.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. 'Thepudi'	Potšišo ye telele	10	6
2. 'Ga se ka phošo'	Potšišo ya setsopolwa	10	7
3. 'Bjola bophelo ke bo katakatela ka sa morago'	Potšišo ya setsopolwa	10	8
4. 'O gorogile'	Potšišo ya setsopolwa	10	9

LE**Sereto seo se sa bonwago (Ke kgapeletšo).**

5. 'Menomašweu'	Potšišo ya setsopolwa	10	10
-----------------	-----------------------	----	----

***ELA HLOKO:** Mo KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa. Ge o arabile potšišo ye telele KAROLONG YA B/C o swanetše go araba ya ditsopolwa go tšwa go KAROLO YA C/B. O swanetše go araba potšišo E TEE fela mo KAROLONG YA B le YA C.

KAROLO YA B: PADI/KANEGELOTŠHABA**PADI : Araba potšišo E TEE fela go tšwa pading ye o e badilego.**

6. <i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ye telele	25	11
7. <i>Badimo ba boletše</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	11
8. <i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ye telele	25	13
9. <i>Kgalagalo tša setu</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	13

GOBA**KANEGELOTŠHABA: Araba potšišo E TEE fela go tšwa go kanegelotšhaba ye e latelago.**

10. <i>Todi ya Batlogolo</i>	Potšišo ye telele	25	15
11. <i>Todi ya Batlogolo</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	15

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA**Araba potšišo E TEE fela go tšwa dipapading tše o di badilego.**

12. <i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ye telele	25	18
13. <i>O iphihletšeng?</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	18
14. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	20
15. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	20
16. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	22
17. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	22

ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le YA C, kgonthiša gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.

LENANETEKOLO/LENANETSHWAYATSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenanetekolo le le latelago go kgonthiša ge e ba o latetše ditaelo gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO (✓)
A: Theto (Direto tšeo di bonwego.) LE	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago)	5	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa) GOBA	6–9	1	
B: Dingwalotšhaba (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	10–11		
C: Papadi/Terama (Potšišo ye telele goba ya ditsopolwa)	12–17	1	

ELA HLOKO: Mo KAROLONG YA B le YA C, kgonthiša gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya ditsopolwa. O se ke wa araba dipotšišo TŠE PEDI tše ditelele goba TŠE PEDI tša ditsopolwa.

KAROLO YA A: THETO**MONTSHEPETŠABOŠEGO – J Mamabolo****DIRETO TŠEO DI BONWEGO**

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Sekaseka sebopego sa sereto se o lebeletše dinyakwa tša seretotumišo.

THEPUDI – PM Mashilo

- 1 'Kgomo e a tshwa!'
- 2 'E gangwa ke mang?'
- 3 'E gangwa ke nna Thepudi mothontshororo,
- 4 Thepudi ke mothomatepetepe motho wa go tsošološa madiba.
- 5 Ke motšofe ke tšofetše wa go wela kgwahlana,
- 6 Fela ge e le bjang ke ja bjo botalana bokamohlaka,
- 7 Gobane bja go hlaba ke naka bo ka ntsentšha mokgohlwane.
- 8 Ge o ekwa ba re nna Thepudi ke sejato,
- 9 Mathaka a bone ge ke a amoga makgarebe;
- 10 Ke tloga ke a šupa ka la ka leleduntsobokwana,
- 11 Yona thitelwanaboreletšana lerita la makgwathasawane,
- 12 Lerita le llogo megopo ya bommagomosadi fela.
- 13 Le se nnyatšeng mmele go šošobana lena makgarebe,
- 14 Khudumphato ke fa motšhaotšhele,
- 15 Go nna wa re o tloga wa be menotosi o tokonya leboelela,
- 16 O tloga o etša katse selo sa maruthorutho.
- 17 Ge a nkweri masogana,
- 18 A re nna ke ba sepela ka fase bokathete,
- 19 E le ge a re mereana ke šomiša ya go utla maebana.
- 20 Nna ke bjalo ka kgotlaomone ke phala ba bantši,
- 21 Ke tloga ke phala ba bantši ba dilete makgaleraga.
- 22 Ka selotwapotleng le gona ke a fologa,
- 23 Gobane wena o sa fologego lesogana,
- 24 Ka mahlo o tla ja go bona,
- 25 Wa šebetša ka go nyama menyamo.'

[Letl. 130]

[10]

POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditemanatheto tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

GA SE KA PHOŠO – FJR Malebana

- 1 ... O phonyokgile lehu ka šobana la tšhwaana,
- 2 A alamelwa ke sejanaga bokatšae la kgogo,
- 3 Šako la dumaela la kgotsa maatla a Rrawešo,
- 4 Bangwe ba swinetša ka la swine mankokonono.
- 5 Ka moswane ba le tsošetša bokamotšhitšhi,
- 6 Ballišane le bomenomašweu mabolayaasega,
- 7 Go ba wa ratwa ke bohle o ka itoma sejabana,
- 8 Ka boela watleng la mme mailagoboelwa.
- 9 Ye ke tladimothwana magadimetša le eja motho,
- 10 Tiromatlabi matlabatlaba ba mahlo a dirunya,
- 11 Mafofadifoa le go ahlamišwa ke dikapolelo
- 12 Ge madimahlokamolato a nyako dikela le tšhweu.
- 13 Re fodiša dinala o le okelong bja Mankweng,
- 14 Hlabja ke letšididi mefefana e hlabje ke dihlolong –
- 15 O kotsinkele o kotsinkela Ntji sekolong
- 16 Moo dithakana di go letilego ka pelobohloko.

[Letl. 60–61]

- 2.1 Mo temanathetong ya 1, tsopola mebolelwana yeo e šupago gore:
 - 2.1.1 Go šetše gannyane gore a hwe
 - 2.1.2 Batho ba makala bogolo bja Modimo (2)
- 2.2 Hlaloša kgopolokgolo yeo e tšweletšwago ke methalotheto ya 7 le 8. (2)
- 2.3 Efa leina la sekapolelo seo se dirišitšwego temanathetong ya 2 o be o tsopole mohlala wa sona. (2)
- 2.4 Laetša ka mo sereti se šomišitšego dika ka gona methalothetong ya 13 le 14 go tšweletša tshwantšhokgopolo. (2)
- 2.5 Na maikutlo a gago ke afe malebana le dikotsi tšeo di hlagelago bana mebileng go lebeletšwe sereto se? Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša ditemanatheto tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

BJOLA BOPHELO KE BO KATAKATELA KA SA MORAGO – M Mamabolo

- 1 Ka ntakapedi ke bo bone ke thole mahlong a sehlalefi,
- 2 Dihlaeng tša ka bo nkgalaketše wa sekgopha ke kwele,
- 3 Go hlwa ke orela sebatana se tee le bjona,
- 4 Ke go ikgogela matswabadi, bogwahla le boitsholo.
- 5 Ka mehutahuta a ka mapotlelong ke kuketše,
- 6 Kgagolamegolo le dintshe ke galampetše nabo,
- 7 Bophelo bjola ga ke bo sotolle,
- 8 Bankane le methepa bo mpharile ka bona ka leboga,
- 9 Eupša ba bile dikgenkgerepe tšeo di segago ka leino le tee,
- 10 Mola ka le lengwe di epa.
- 11 Tša bophelo bjola ke di nyankuretše ka kelohloko,
- 12 Go katakatela morago go tšona ke go ikadietša ke bone,
- 13 Lesego le le tamolwago ka fale ke phiri yeo e re dikologago,
- 14 Menwešano le mekgogišano yela ke bohvirihwiri re diranago,
- 15 Ke phonkgetše ka gare ga tšona dingalo tša nthuta setho.

[Letl. 96–97]

- 3.1 Efa leina la sekapolelo seo se tšwelelago mothalotheong wa 2 wa sereto se. (1)
- 3.2 Tsopola mothalotheo wo o bolelago gore sereti se nwele mabjala a go fapana. (1)
- 3.3 Hlatholla sebopego sa ka ntle sa sereto se o lebeletše methalotheo. (2)
- 3.4 Hlaloša gore morumokwano wo o tšwelelago methalotheong ya 13 le 14 ke wa mohuta mang o be o bolele gore ke ka lebaka la eng o realo. (2)
- 3.5 Ahlaahla moya wo o fokago seretong se. (2)
- 3.6 Na o a dumela gore bophelo bjo sereti se bego se bo phela go bonolo go kgaogana nabjo? Fahlela karabo ya gago ka mabaka A MABEDI. (2)

[10]

POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Lebeledišiša ditemanatheto tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

O GOROGILE – JN Mohlamonyane

- 1 O gorogile senatla sa Afrika nagasello,
- 2 O boile gae Gauteng motsemollakoma,
- 3 O tsene gae Transfala a farafarilwe ke bannatia,
- 4 O fihlile a hwetša ditaba di mo letile,
- 5 O goroga naga e hlakahlakane ka bophara.
- 6 Ke ngwana wa Moafrika yo a tšwago Thoseng,
- 7 O rile a *kobja* mengwagangwaga kgolegong ra nyama,
- 8 Ra gopola mohlako wa kgatelelo manyami,
- 9 Kganthe Modimo ga a fole patše,
- 10 O mo lokolotše Tate, Ramaatla, Kukamadišaba,
- 11 Lerumo la setšhaba la mo gobela mogobo wa bagale.
- 12 Bana ba belegwa ba swana ka megopolo eke mafahla,
- 13 Ba ile ba e hlaba ka meetlwa ya noko le hlong;
- 14 Bagale boMhlaba le boSegwale ba e bogela komatona,
- 15 Mengwaga ba fiwa kotlo ya lehloyo kgolegong,
- 16 Ka kgonthe se sa feleng se a hlola baetena!
- 17 Wena Rolihlahla Mandela, o mogale senatla sa mantho,
- 18 Kgonthe o rile o lokollwa boRamošweu ba kokoroga,
- 19 Ba itshophatshopa eke noga e ripilwe mosela,
- 20 Bogale bja gago bo phološitše Maafrica kgatelelong,
- 21 Aowa, ge e le setulo se ke sa gago, se dule ka nnete.

[Letl. 133–135]

- 4.1 Tsopola o be o fe mohuta wa poeletšo temanathetong ya 1. (2)
- 4.2 Akaretša diteng tša temanatheto ya 2 ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 4.3 Hlaloša gore sereto se ke sa mohuta mang o be o fe le lebaka. (2)
- 4.4 Tšweletša molawana wa kgaogano mothalotheong wa 21. (2)
- 4.5 Na o bona o ka re batho ba go swana le yo a retwago fa ba sa tlo ba gona lefaseng le re phelago go lona? Tiiša karabo ya gago mabaka A MABEDI. (2)

[10]**LE**

SERETO SEO SE SA BONWAGO (KE KGAPLETŠO)**POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Lebeledišiša ditemanatheto tše ka tsenelelo le tsinkelo gore o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

MENOMAŠWEU – DG Mashabela

- 1 Fotwana e sego la gago o hloba le gaela,
- 2 Tše e sego tšago di kabatišwa ka la mmutla,
- 3 Tša bangwe o di nanankiša kaaka leobu maputla,
- 4 Wa loma wa fogohletša wa sega wa kwaela.

- 5 Sehvirihwiri se maanokaaka mpša ya kgoto makwaela,
- 6 Ya longwa ke ye tshadi, mafata' kgoši ka mangwele,
- 7 Ya re e tšipšatšopša ya bokalala le ge e di kwele,
- 8 Wena mabolayaasega, afa tša bangwe di a go hlaela?

- 9 Tlogela bothuhuru gale bja Jehofa bo sa le kgole,
- 10 Tlogela bokwatsipa Ramasedi a se a be a befelwa,
- 11 Gobane mohla a go fihlela o tla fela wa ba segole.

- 12 Lesa bongalatsepa o pheme gano la segole,
- 13 Gobane ba go theile bagale, go go bona ke go befelwa,
- 14 Tšwaa ditloong phuti, go tšwa ka madi ga go kgole.

[DG Mashabela: 1996: Letl. 61]

- 5.1 Ntšha mantšu A MABEDI temanathetong ya 1 ao a gatelelago go kwa bohloko. (2)
- 5.2 Hlaloša tshwantšhokgopolo yeo e tšwelelago mothalotheong wa 5. Efa dintlha TŠE PEDI fela. (2)
- 5.3 Ke thekniki efe yeo e šomišitšwego mothalotheong wa 8? (1)
- 5.4 Laetša gore sereto se ke sa mohuta mang, o be o fe le mabaka A MABEDI go thekga karabo ya gago. (3)
- 5.5 Na seema se, fotwana e sego la gago o hloba le gaela, se ra go reng ebile se šoma neng mo bophelong? Efa dintlha TŠE PEDI. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI/KANEGELOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA SETSOPOLWA. Botelele bja karabo ya potšišo YE TELELE e be mantšu a magareng ga 400–450.

POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YE TELELE***BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Sekaseka thulano ya padi ye.

[25]**POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA*****BADIMO BA BOLETŠE – MJ Mpepele***

Badišiša ditsopolwa tše ka tlhokomelo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

'Kgaetšedi, ke ra Monareng Komanyi "a Mabuela" la Mmakgwete.'
 'Ke theeditšhe Monareng.'
 'Le re afaeya yo motlogolo Ditau o sa itira?'
 'Ditaba tša gagwe nna di sa ntletše dimpa malomeagwe. Maloba mo o be a hebaheba
 le morwedi wa Moganwa, ke ra Mpimpi. A itatola yena thwadima e le mo, ruri a ba 5
 a mo rothotha ka lepara. Lehono šefa, le gona o a latola.'
 'Ge le mmošiša yena o reng ka molomo wa gagwe?'
 'Senyakelwa yena ga a se rate le gatee. O realo ka molomo wa gagwe wa go
 ja bogobe.'
 'Afaeya ruri mošemane yo a ka tla a laola diputswa di le kaaka, gammogo le bao 10
 ba ithobaletšego?'
 'Nna ga ke sa bolela selo le yena. Ke homotšwa bjalo ka ngwana, ruri mpuwana wa
 maabane ge ke di thoma tšeo malomeagwe.'
 'O kae bjale yena?'
 'O sa tšwele ka lesoro.' 15
 'A o ile kgojana?'
 'Aowa malomeagwe, o tla tloga a boa gonabjale, ke bona le mola ngwakwaneng
 wa gagwe ga se a kgonye.'
 Kgokolo le kgaetšedi ya gagwe Komanyi ba ile ba swara mehlamu ya go ya kua le kua
 gore Ditau a be a boe. Ba be ba bile ba gopotšana mohlantse wola ba kilego ba boa fela 20
 kua mašemong ka ge seboko sa mogokong se taitše mašemo a bona a le kaaka.

[Letl. 11–12]

- 7.1 Tsopola lentšu leo le laetšago moeno wa Mokgekolo Komanyi. (1)
- 7.2 Ngwala leina la molwantšhwa wa padi ye. (1)
- 7.3 Ka dintlha TŠE THARO akaretša diteng tša setsopolwa se. (3)

- 7.4 Ke ponelopele efe yeo o bago le yona mabapi le go se hlomphe lentšu la Mohu tatagoDitau? Fahlela ka mabaka A MABEDI fela. (3)
- 7.5 Molwantšhwa wa padi ye ke mang? Efa lebaka. (2)
- 7.6 Na batho ba go rata thetho ba feleletša ba le kae mo bophelong? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE**SETSOPOLWA SA B**

Ba tsogile ka ledimadima barongwa bale ba Bakone, gomme leeto la ba tšwela tema ka ge e be e sa le gosasa. Komanyi yena o fapantšhitše ditsela le barongwa bale ge yena a tšea ka yona tsela yeo e bego e leba go ngaka ya Tsweke ya malobeng, e lego Mpotše. Komanyi o fihlile ga mongaka gomme o rile pele a etšwa ka kgorwana yeo go gomela gae, Mpotše a dira tšeo go le botša tšona e tla ba fela go tsena gona dikomeng tša batho. Ruri Mpotše o tlogile a thala fase le ka monwana wa gagwe go laetša gore seo a yago go se dira kua lapeng la Komanyi nnete gona o tloga a itokišitše ka tshwanelo. 5

E rile mola barongwa bale ba go ya go nyala Thabišo ba sa sobeletše ka mmoto, Mokgekolo Komanyi gammogo le Mpotše ba pholophotha motse wa Bakone o le kaaka. Ee, bona ba be ba o dikologa le ka tšeo ngaka a tsebago di raka le ona madimabe. Mpotše yena e be e le ngakangaka e sego mojela. Ke ka lebaka leo a bego a tshepilwe kudu ke Mohu Tsweke wa Bakone pele a ikela gona boyabatho. 10

Ka yona nako yeo Mpotše a bego a dira ditsebjakeyena tša bongaka, Ditau o be a tomoletše Nthuše mahlo ka kua ngwakwaneng wa bona nke o bona phoofolo tsoko. Mo ba ilego ba swanelwa ke go široša yola Nthuše pele ga gagwe, ke ge a be a šetše a mo šupa le ka monwana. Aowa, ruri go itaetša gabotse gore Mokgekolo Komanyi mola a hlolago ditaola tša Mpotše, Ditau o be a thomile go boela monaganong wa gagwe e le ka nnete. 15

[Letl. 165–166]

- 7.7 Efa leina la molwantšhi wa padi ye. (1)
- 7.8 Ngwala dintlha TŠE PEDI tšeo di utollago gore tikologo ya setsopolwa se ke ya segologolo. (2)
- 7.9 Go ya le ka fao o badilego padi ye, bapetša Komanyi le Rašuwa go ya ka tswalano ya bona le molwantšhwa. (2)
- 7.10 Ahlaahla tema ye e kgathwago ke mongwadi pading ye. (2)
- 7.11 Bontšha ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya mothalonako ka gona setsopolweng se. (3)
- 7.12 Na o bona e le tshwanelo gore dingaka tša setšo di thekge motse tadi e amuša tatšana? Fahlela maemo a gago ka dintlha TŠE THARO. (3)
- [25]**

POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YE TELELE**KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Ngwala tshekatsheko ya thulano ya padi ye.

[25]

POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**KGALAGALO TŠA SETU – MS Machitela**

Bala ditsopolwa tše di latelago gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA C

'Ke monna wa ka, ke mo tseba go thoma ka mokhwi go phuleletša ka mo. A ka se tsoge a nnyantšhitše monwana le gatee.'

'Ga o šike le yena ka mehla.'

'Ga ke šike le yena ka mehla, eupša o mpotša tšohle. Moja o a go botegela Molatelo, ebile o a go rata. Ke ka lebaka leo o bonago a nkgopetše gore ke tle ...'

5

'Owoo, wena o rile o tla di kgona!'

'Mphe sebaka ke bolele. O a bona le yola Thabitha o mo hlapaotšego mogaleng, ga se motho wa Moja. Ke molaodi wa rena kua mošomong.'

'O se mpotše ka moitshwarahlephi yoo. Nomoro ya gagwe ya mogala e nyaka eng ka mogaleng wa monna wa ka?'

10

'O rata go mpotša gore ka moo mogaleng wa gago ga go na nomoro ya mošomišanemmogo wa gago wa monna yoo Moja a sa mo tsebego?'

'Kgane ke tlile tshekong bjale? O ntherile le Mojagobedi a ke re Tumpu! Yena o tšhaba eng go ipolelela ka noši? Ke go re wena o rile o tla di kgona? Nna le ka se ntire kgogwanarobala.'

15

'O se tlatše mašata hle Molatelo! Bona baagišane ebile ba thomile go hlola ka mafastere.'

'Ga ke iše felo ka moagišane nna.'

'Se realo hle ngwanešo! Taba e rarollwa ka poledišano, le gona nna ke fo ba moromiwa yoo ...'

20

'O ka se tloge lapeng la gago Solomondale kgole bjalo, wa tla wa mpotša boloko ka mo lapeng la ka.'

'Hleng o a nthoga bjale!'

'Ke a go roga ke re eng ya gago e hloma bjang?'

'Mmalo! Mosadi o ntšwarolla ditšwaro bjale.'

25

[Letl. 40–41]

- 9.1 Tsopola polelo ya seka yeo e hlalošago go tlaetša goba go foraforetša. (1)
- 9.2 Ngwala leina la molwantšhwa wa padi ye. (1)
- 9.3 Ka dintlha TŠE THARO akaretša diteng tša setsopolwa. (3)

- 9.4 Ke ponelopele efe yeo o bago le yona mabapi le go se theeletše dikeletšo ga Molatelo? Efa dintlha TŠE PEDI. Fahlela ka mabaka A MABEDI fela. (3)
- 9.5 Molwantšhwa wa padi ye ke mang. Efa lebaka. (2)
- 9.6 Go ya ka fao o badilego padi ye, na batho ba go direla balekane ba bona diphiri ka maphelo a bona ba feleetša ba le kae mo bophelong? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (2)

LE**SETSOPOLWA SA D**

'Sefatanaga sa Mojagobedi a ke re ke Yaris ke a se tseba, ke re e be e le yena.'	
'Ke ipotšiša gore a ka be a be a dira eng GaMaupa bošego bjalo? Gape ga se a ka a mpotša selo.'	
'Ke go boditše kgale mogwera ka re monna ga se phoofolo yeo o swanetšego go e ...'	
'Mphapantšhi, wena ka mehla o bolela ditaba tša go se agiše.'	5
'Ke a bolela nna! Gape yokhwi Molatelo ke mogwera wa ka wa go thaba le go hlonama. Ge ke bona o ka re go na le yo a mo nyantšhago monwana, ke a bolela. Nka se be mahomolela ka di homolela le gatee. Go di homolela e ka ba go se be mogwera wa potego.'	
'Eupša o tseba ka eng gore ge yoo mogatša'Molatelo a be a le GaMaupa o be a etetše mokaolana wa gagwe goba mogwera fela?'	10
'Mpotše Molatelo, na o tseba Mojagobedi a na le mogwera GaMaupa?'	
'Ga ke tsebe.'	
'A ke re o a bona wena Keletšo, Mojagobedi ga a na mogwera yoo Molatelo a mo tsebago kua GaMaupa. Le gona motho yoo ke bonego sefatanaga sa Mojagobedi se tsena lapeng la gagwe ke mosadi yoo a se nago monna. Wena Molatelo ke kgale ke go botša gore o lema yola mogatšago.'	15
'Ke tla dira eng ge o lebelela?'	
'Ga o mo hlale o na le eng?'	
'Napa o homole Mphapantšhi. Motho ga ba re go mo thea leina la Mphapantšhi a napa a tšama a fapantšha batho.'	20
[Letl. 119–120]	

- 9.7 Efa leina la mohlhohleletši wa padi ye. (1)
- 9.8 Ngwala sedirišwa se se tšwelelago setsopolweng o be o bolele gore se laetša mohuta ofe wa tikologo. (2)
- 9.9 Go ya le ka fao o badilego padi ye, bapetša Mphapantšhi le Keletšo go ya ka tswalano ya bona le molwantšhwa. (2)
- 9.10 Ahlaahla tema ye e kgathwago ke mongwadi pading ye. (2)
- 9.11 Bontšha ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya mothalonako ka gona go lebeletšwe setsopolwa se. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 9.12 Na o bona e le tshwanelo gore mogwera wa gago a go botše mafokodi a molekane wa gago? Fahlela ka mabaka A MARARO. (3)

[25]**GOBA**

KANEGELOTŠHABA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a magareng ga 400–450.

POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YE TELELE**TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa**

Ngwala tshekatsheko ya tikologo ya nonwane ya 'Basadi ba bararo'.

[25]**POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****TODI YA BATLOGOLO – M Makgopa**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA E**NGWANA WA DIMAKATŠO**

'O nyaka bohumi mošaa? Ke nna Thuhu. Tša ka ga di bapalelwe. O a nkwa, mošaa?'

'Ke ... ke a go kwa Kgoši,' gwa bolela Nkebe a thothomela.

'Ke nyaka hlogo ya ngwana wa gago wa leitšibulo yo a sa tšwago go belegwa. Ge o fihla mo o tlile go mmolaya ka noši gomme ke moo mahumo a ka go tlelago. Wa ela ruri o tlo ntseba mošaa. Ga ke bonelwe ke bašemanyana. Sepela gomme o se pekwe morago!'

5

Aowii! Nkebe o ile a boela morago a tšhogile. Pelo ya gagwe e be e le bohloko a sa tsebe gore a ka itokolla bjang diatleng tša Ngaka Thuhu. O be a tseba gabotse gore mosadi wa gagwe o mmeleng moo e bilego a ka tsena ntlong. O be a sa tsebe gore a ka botša mosadi wa gagwe bjang, mola ebile a sa rate le go loba ngwana wa gagwe wa leitšibulo. Aowa, ditlabonyane ke ditlaboima, bagešo. Nkebe ge a fihla ka lapeng la gagwe o be a le bodutwaneng a hloka lethabo. Mosadi o rile go bona monna a se lethabong a mmotšiša gore molato ke eng.

10

'Go reng wa boa mo tšwago o hloka lethabo? Gona go reng diaparo tša gago di kolobile?'

15

'Ke thitšitšwe ka wela ka meetseng.'

Ba rile go boledišana mosadi a emelela a tsena ka ngwakong. Ka morago ga metsotso e se mekae ke ge Nkebe a ekwa mosadi a goeletša a hlaba mokgoši. O ile a kitimela ka moo ngwakong gomme le yena o ile a wela fase ka letšhogo. Ge a tsoga moo ke ge a ekwa leseae leo le sa tšo go belegwa ke mosadi wa gagwe le bolela le re:

20

'Nkebe, nkiše go Ngaka Thuhu ka ge o mo tshepišitše.'

Nkebe le mosadi wa gagwe ba be ba maketše ba lebelelane ka mahlong go se yo a boledišago yo mongwe. Ka morago ga metsotswana ke ge mosadi a re: 'Nkebe mogatšaka, o dirileng? Gona Ngaka Thuhu yo sekamotho se se bolelago ka yena ke mang?'

25

'Ke ... ke ... ke ...'

Ga e le selo seo se belegilego ke mosadi wa Nkebe se be se boifiša mahlo. Hlogo ya ngwana e be e le ya motho le ge e le gore mahlo, nko le melomo di be di sa lebelege. Ge e le mmele wona e be e le wa hlapi eupša kua moseleng go be go na le maotwana ao a bego o ka se tsebe gore ke a phoofolo mang. Seo ba se bonago ba be ba se ba se letela. Ba be ba tlabilwe ke ngwana yo a tlogo a bolela a tiile ka ganong. Nkebe o be a sa kgotlelele le go mo lebelela. Ge a gopola go iša ngwana yoo go ngaka e be e le bothata ka gore o be a sa tsebe gore o ya go mo swara bjang. Nkebe o ile a swanelwa ke go inama sa mo tshela. Ka leo le latelago o ile a swara kgogo molomo a gopotše ga Ngaka Thuhu. O be a sepela a tšhogile ka ge ngwana yoo a be a fela a mmošiša dipotšišo. 30 35

[Letl. 77–78]

- 11.1 Tsopola polelo ya Thuhu ya go laetša gore dipheko tša gagwe ke tša mmakgonthe. (1)
- 11.2 Ke dilo dife TŠE THARO tšeo di bego di makatša ka ngwana yo? (3)
- 11.3 Ka dintlha TŠE PEDI akaretša diteng tša nonwane ye. (2)
- 11.4 Bapetša dingaka tša setšo tša matšatši a selehono le Ngaka Thuhu. (1)
- 11.5 Ahlaahla moya wo o fokago ka lapeng la bongwana yo ka morago ga go belegwa ga gagwe. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 11.6 Na o bona o ka re ditiragalo tše di diregago mo nonwaneng ye di a kgodiša? Fahlela ka dintlha TŠE THARO. (3)

LE

SETSOPOLWA SA F

ROLIHLAHLA MADIBA MANDELA

- 1 Ke hlogoputswa
- 2 Mogale wa mmala wa sebilotshehla ya Afrika-Borwa,
- 3 Moririmošweu ke lehlogonolo,
- 4 Morwa' rakgolo Mphakanyiswa le Koko Nosekeni,
- 5 Ba gaMandela ba re tswaletše sebata
- 6 Legabeng la thaba' Drakensberg,
- 7 Dinokeng tša Kei ga Kgoši Mvezo motse
- 8 Monyatšwa ke bahlokatsebo.
- 9 Tša mariri ditau di bethiša mosela fase
- 10 Bokadimpša tša batsomi baletadithakadu,
- 11 Ke motlišakhutšo, mothibelabosenyi, molwelatokologo.
- 12 A kae magwaragwara?
- 13 Ba kae bomabinagosolwa?
- 14 Ba tle ba bone hlogoputswa Afrika-Borwa.

- 15 Ke mogologolo thaka' dikgoši,
 16 Go aga o šomiša mabjoko,
 17 Leleme o aga legora la khutšo thobela.
 18 Lehono lesego ke lekepekepe,
 19 Go binwa mantshegele ntle le go tšhaba diphiri tša motse,
 20 Diphehli di wetšwe ke mariba,
 21 Ge di ekwa lentšu la Madiba, Tau ya Afrika-Borwa.
 22 Le lehono re sa kgotsa thobela.

[Letl. 107–108]

- 11.7 Tsopola lentšu leo le hlalošago gore Mandela ke mokgalabje/motho yo mogolo. (1)
- 11.8 Laetša setlogo sa Mandela ka dintlha TŠE PEDI. (2)
- 11.9 Na mebolelwana ye e šupa eng ge go lebeletšwe bophelo bja Mandela?
- 11.9.1 Monyatšwa ke bahlokatsebo. (1)
- 11.9.2 Tša mariri ditau di bethiša mesela fase. (1)
- 11.9.3 Mogologolo thaka' dikgoši. (1)
- 11.10 Hlatholla meholo YE MERARO yeo Mandela a bilego le yona setšhabeng go lebeletšwe methalotheto ya 16, 17 le 18. (3)
- 11.11 Hlaloša semelo sa Mandela o lebeletše temanatheto ya 3. Efa dintlha TŠE PEDI. (2)
- 11.12 Na maikutlo a gago ke afe mabapi le go ba le mogale wa go etša Mandela bophelong? Fahlela ka ntlha E TEE. (2)

[25]**PALOMOKA YA KAROLO B: 25**

KAROLO YA C: PAPADI/TERAMA

Araba potšišo YE TELELE goba YA DITSOPOLWA. Ge o kgethile ditsopolwa KAROLONG YA B gona araba ye telele KAROLONG ye. Ge o kgethile ye telele KAROLONG YA B gona kgetha ya ditsopolwa mo go KAROLO ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 400–450.

POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YE TELELE**O IPHIHLETŠENG? – L Maphoso**

Ngwala tshekaseko ya thulaganyo ya papadi ye o lebeletše:

- 12.1 Kalotaba
- 12.2 Sethakgodì
- 12.3 Sehloa

[25]**POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****O IPHIHLETŠENG? – L Maphoso**

Bala ditsopolwa tše ka kelohlolo gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA G**KA GARE MOSEGARE KA NTLONG**

- MAHUNELA: (*Ka kholofelo*) Bjale a ke re o a nkwa, Rebone? Nna o se sa nyaka selo mo go nna.
- REBONE: Ka lebaka la eng, Tate?
- MAHUNELA: A ke re ke re ke go fa lesogana le le ka tlogo la kgona go go iša sekolong, wena o a gana? 5
- REBONE: Bjale le ra gore nna ke dule le mošemane ke sa le kaaka na?
- MAHUNELA: Motho wa go ba le marematlou ke ngwana? Bona le letswele le la gago gore le kaakang.
- REBONE: Le gona Tate, nka dula le mošemane a se a nnyala?
- MAHUNELA: A ke re Mpoti o boletše le nna? Kganthe ga o mo rate wena? 10
- REBONE: Le ge ke mo rata, ditaba di swanetše go sepela ka mokgwa wa maleba. Le gona ke swanetše go nyalwa mola ke bona gore ke nako ya maleba, le gona ke feditše le pelo.
- MAHUNELA: O maemong ao e lego gore o ka se fetše le pelo ya gago. Ga o na maleba a go dira bjalo, mola le nna ke se na tšhelete ya go go iša 15 sekolong seo sa gago.
- REBONE: Le swanetše go mpha tšhelete ya go ya sekolong. Ke na le le tokelo ya go re le nthute, e sego Mpoti.
- MAHUNELA: (*O tla lwa ke pelo*) O a a kwa matšhila a a nkganetšago go go iša sekolong? Ditokelo ... ditokelonyana tše tša lena di kae gonabjale ka 20 gore di palelwa ke go go iša sekolong? Di reng di sa go iše?
- REBONE: O a kwa, Tate? Ge motho a le botša le phela le bolela bjalo. Gona mmane Jemina o tla reng ge a ekwa gore nna ke dula le mošemane?
- MAHUNELA: O re Jemina? Jemina ke mmago?

[Letl. 26–27]

- 13.1 Efa lefelo la ditiragalo temaneng ye. (1)
- 13.2 Laetša mohuta wa thulano wo o tšwelelago temaneng. (1)

- 13.3 Hlaloša kgopolo yeo e tšweletšwago ke diteng tša temana ye le gore e nyalelana bjang le morero wa tiragatšo ye. (2)
- 13.4 Mohola wa poledišano ke eng? (3)
- 13.5 Ahlaahla phapano magareng ga mminoratho le mminorathwana. (2)
- 13.6 Hlaloša ka fao molaetša wa papadi ye o amago maphelo a rena ka gona? Šitlela karabo ya gago ka mabaka A MABEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA H****KA NTLE THAPAMA KA NTLONG**

- JEMINA: Mahunela, o re go diragetšeng ka wena?
- MAHUNELA: (*Ka bohloko*) Ke gobaditšwe ke go selela bana ba ka, Jemina.
- JEMINA: Ka eng?
- MAHUNELA: Ke be ke humane matswiana a mpšhe gomme ka re mola ke a kola, ke ge mong wa ona a tšwelela. 5
- JEMINA: Mang?
- MAHUNELA: Mpšhe yeo ka sebele. Mmagomatswiana ao. Gape ga se ya nkataka tše botse! Dinoka tše ga di sa šoma gonabjale. Itšhuu!!
- JEMINA: Mahunela, o a tseba tšatši le lengwe o tlo hwela nageng wena?
- MAHUNELA: Ke re o a nkwa, mogadibo? Ke lahlile. Nka se sa ya thabeng. 10
- JEMINA: Wena wa re o ka se sa ya thabeng?
- MAHUNELA: Ke tla be ke eya go dirang ka gore le dikgomo ga ke sa na le tšona? Dikgomo tša ka di fedile. O di feditše Benjamene.
- JEMINA: O tlogela Benjamene.
- MAHUNELA: Ke tlo mmolaya mošemane yola. 15
- JEMINA: O ka bolaya mang o fedile bjale? Bjale a re kwe, Mahunela. Na ke nnete gore pele ga ge o timelela kua bookelong o be o atlana le Sarinki?
- MAHUNELA: (*Ka go makala*) Mogadibo hleng eka botshwelamare bja ka bo wele?
- JEMINA: Ee, bo wešitšwe ke ledimo lela la maabane. Ke re na ke nnete ka taba 20 ye ya gago le Sarinki?
- MAHUNELA: (*O thoma go tlenya*) Aowa, Mogadibo! Ga ke kgolwe!
- JEMINA: He ga o kgolwe eng? Ke re taba ya gago le Sarinki ke nnete na?
- MAHUNELA: (*O a sepela*) Tšhelete ya ka!
- JEMINA: Ao, Mahunela, bjale o ya kae? 25
- MAHUNELA: Tšhelete ya ka! Joo nna joo!

PULAMADIBOGO

[Letl. 100]

- 13.7 Tsopola mmolelwana wo o hlalošago gore Mahunela o be a šomela go fepa bana ba gagwe. (1)
- 13.8 Efa dintlha TŠE PEDI tšeo di hlalošago dinyakwa tša papadi ya seyalemoya/radio. (2)

- 13.9 Efa meholo YE MERARO ya motšweletši wa papadi ya seyalemoya/radio. (3)
- 13.10 Ka dintlha TŠE PEDI hlaloša gore pulamadibogo ke eng. (2)
- 13.11 Hlatholla ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya kgegeophetogo papading ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 13.12 Ke maikutlo a mohuta mang ao a ka go aparelago ge o ka kwa gore motho yo mongwe o lefetše tšhelete ya dithuto tša gago mola wena o sa tsebe? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)
- [25]

POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YE TELELE

NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu

Fetleka tshekaseko ya thulaganyo ya papadi ye o lebeletše:

- 14.1 Kalotaba
14.2 Sethakgodi
14.3 Sehloa

[25]

POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu

SETSOPOLWA SA I

MPHAKA:	<i>(Bjale o tloga a tšere mahlo a tšhipa)</i> Ke re le diota, ga le nkwe?	
KALA:	Rena mo nageng ye re lokologile. Ge e le gore wena mo o tšwago o lekgoba, se re tšhele ka bjona. Le gona o se ke wa bapala ka rena wa re roga. Re ka go leša modiro rena boKala.	
MBARI:	Kala, a nke o homole.	5
ROLA:	Ge nkabe o se motho wa maemo, nkabe ke šetše ke go nametše! O fetwa ke leleme moisa tena! O itote!	
MPHAKA:	O re ke fetwa ke leleme? Boeletša mantšu ao?	
KALA:	Kgane o a lwa na monna? Mošayagabo tena!	
MPHAKA:	<i>(O mo laetša seeta sa gagwe sa nkwanakolobe)</i> O a se bona? O kile wa bona motho a lekeleditše mala moisa te?	10
ROLA:	<i>(O a emelela a katakata)</i> Kganthe o phaga bjale monna!	
MPHAKA:	<i>(O fela a mmatamela)</i> Ke tla go rutela ba bantši mošaa!	
KALA:	Hlokomela monna Rola, baisa ba ba go tšwa Bonwatau, ke bontwadumela. O tla go gobatša.	15
ROLA:	Wena o kile wa kwa kae ba re motho ba re ke Mphaka? O swanetše go ba a tshepile wona. Lekgoba tena o tla wela fa! <i>(O mo laetša bokagare bja seatla sa gagwe)</i>	
MPHAKA:	<i>(O a mmatamela mola Rola yena a katakata a lebile monyako)</i> Ema setlatla towe ke go lentšhe. O reng o fela o katakata o ka re o kgogo e sela?	20
ROLA:	Ntlogele lekgoba towe! Etse ga gabolena le ja batho.	
MPHAKA:	Le a mo kwa! O sa re ke lekgoba. Ditlaela tše tša go hloka le badiredi. Le tshepile rena gore re tle re le direle, eupša le re le a ipuša!	

[Letl. 27]

- 15.1 Efa mmolelwana wo o bolelago gore Mphaka o be a nwele bjala. (1)
- 15.2 Laetša mohuta wa thulano wo o tšwelelago setsopolwa se. (1)
- 15.3 Hlaloša kgopolokgolo yeo e tšweletšwago ke diteng tša papadi ye. (2)
- 15.4 Na diteng tša setsopolwa se, di utolla moya wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 15.5 Ahlaahla bokamorago/boithekgo bja diteng tša setsopolwa se ge bo amanywa le morero wa papadi ye. (2)
- 15.6 Hlalosa ka fao molaetša wa papadi ye o amago maphelo a rena ka gona? Šitlela karabo ya gago ka mabaka A MABEDI. (3)

LE

SETSOPOLWA SA J

MPHAKA:	Tšeo di tla bonwa ke meso. Ge a sa kgone go bona tše ke ba direlago tšona ga go molato ke tšwa ka difate!	
LEBITSI:	Hmm! Ke komatona ye. Nna ga ke kgolwe gore bophelo bjo bo bjalo nka bo kgona.	
MPHAKA:	Ge ba geno ba go tshwa mare ba re o bodile o tla bo phela.	5
LEBITSI:	Bokaone ke go iphega.	
MPHAKA:	Ke bofšega bjoo, ebile ke go thabiša manaba a gago. O šitilwe ke go phethagatša dikano tša gago. O šitilwe ke go phagamišetša lebone la gago ntlhohlong ya thaba. O swana le yo a bipilwego tšhakaneng bjalo ka mohlaba, a bipetšwe ke dikgopolo le maikemišetšo a gagwe. Le ge ba ka go hloriga bjang le bjang mo o yago o se ke wa be wa itlhoboga. Se iphofotše o se kgomo ya moradu.	10
LEBITSI:	Ke leboga maele a gago. Mohlomongwe ke gore nna ga se ka ba maemong ao le lego go ona. Mengwaga ye le e feditšego mo ntle mo e le thatafaditše. Ga le sa boifišwa ke se se bolelwago.	15
MPHAKA:	Re ikanne Lebisi! Bonwatau re tla boela ge dilo di ka kaonafala. Motho a kgona go phurolla mafahla a gagwe. A katološetšwa mellwane le yena a kgona go naba go se yo a rego ge a feta a ragaka maoto a gago.	
LEBITSI:	Nna ke bona lebaka leo le se kgole.	20
MPHAKA:	O hutša gore tšatši le lengwe di tla loka?	
LEBITSI:	Go šetše go na le dika go ya ka mangwalo a a tšwago gona.	
MPHAKA:	Ge marapo a sa swerwe ke dingangele tšela tša Bonwatau nka se be ka le bea. Bokaone nka no kgaoga ke swere tsela le bana ba ka. Ke kabelo ya rena.	25

[Letl. 89]

- 15.7 Tsopola seka seo se se hlalošago gore Mphaka o tla tloga Takone. (1)
- 15.8 Efa dintlha TŠE PEDI tšeo di ka dirago gore papadi ye e bapalege sefaleng. (2)
- 15.9 Efa meholo YE MERARO ya ditšhupasefala. (3)
- 15.10 Hlaloša semelo sa Lebisi o be o thekge karabo ya gago ka lebaka. (2)

- 15.11 Hlatholla ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya kgegeophetogo papading ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 15.12 Ke maikutlo a mohuta mang ao a ka go aparelago ge o ekwa motho yo o mo tshepilego ebile a go thekga mabakeng ka moka, a re o tloga lefelong leo le dulago o ya go le lengwe? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)
[25]

POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YE TELELE**LEHUFA – P Mothupi**

Tsinkela thulaganyo ya papadi ye o lebeletše:

- 16.1 Kalotaba
16.2 Sethakgodu
16.3 Sehloa

[25]

POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**LEHUFA – P Mothupi****SETSOPOLWA SA K**

LERATO:	(O a tširoga) Kgane o swere efe bjale, Mma?	
NTLOGEENG:	(O sa ntšha meši ka dinko) Ke mmagonna? Le gona o tloga o nkwa gore ke reng. Mphetole hle!	
LERATO:	(O sa maketše) Ke fetole eng seo ke sa se tsebego?	
NTLOGEENG:	(Ka bogajana) Wena o nagana gore ke a bapala ke a go bona. Lehono gona o tlo tšwa ka nnete. Le reng le le bothopadimolaleng le sa le ba bafsa?	5
LERATO:	(O sa ngangabetše) Gape nna ga se ka tšwa ke go kwa gore o nyaka go reng. Nke o hlaloše taba ya gago gabotse.	
NTLOGEENG:	O dira ka boomo ge o re ga o nkwe. Lehono gona ke nyaka go go lahlisa mahlajana a o nago nao.	10
LERATO:	(O tlaletšwe) Kgane ke go senyeditše eng, mmagorena? Gona ge o duletše go bolela o ra gore nna ke reng? Bea taba ya ...	
NTLOGEENG:	(O mo tsena ganong) Tswalela molongwana woo wa gago! Go sego bjalo ke tlo go tswalela wona ka mpama. O nagana gore ke swana le bao o hlwago o ba tšeela banna? Nna ke ngwanyana wa Sekgoweng, ke tlo go rutela ba bantši. Wa ka monna yena o tlo mo tšea ke hwile, ngwanenyana!	15
LERATO:	(O tšhogile ebile ga a sa tseba gore a dire eng) Kgane o bolela ka eng, mosadi?	20
NTLOGEENG:	Ke bolela ka monna wa ka yoo o mo gokagoketšago ka metonwana ye ya gago. O nagana gore ge o rekiša diphahlo o swanetše go re tšeela banna? Lehono gona o fihlile Park Station, ngwanenyana. (Monamudi o kwa lešata gomme o tšwela ka ntle)	
LERATO:	(O lebelela Monamudi) Monamudi mogwera, mosadi šo! O ntlabela lefeela.	25

[Letl. 7–8]

- 17.1 Efa mmolelwana wo o bolelago gore Ntlogeleng o be a sa galefile. (1)
- 17.2 Laetša mohuta wa thulano wo o tšwelelago setsopolweng. (1)

- 17.3 Hlaloša kgopolokgolo yeo e tšweletšwago ke diteng tša papadi ye. (2)
- 17.4 Na diteng tša setsopolwa se, di utolla moya wa mohuta mang? Fahlela ka dintlha TŠE PEDI. (3)
- 17.5 Ahlaahla bokamorago/boithekgo bja diteng tša setsopolwa se ge bo nyalanywa le morero wa papadi ye. (2)
- 17.6 Hlalosa ka fao molaetša wa papadi ye o amago maphelo a rena ka gona? Šitlela karabo ya gago ka mabaka A MABEDI. (3)

LE**SETSOPOLWA SA L**

LERATO:	(<i>O itshwere lehlaya ebile o bolela a nnoši</i>) Ke go re mathata a ka le monna yo a tlo rarologa ge go tliile eng? Ke re ke leka go boledišana le yena eupša go no swana le ge ke tšhela leswika meetse. A ke tlo fetša ke dirile eng gona mo? A ke laetše Ntshepe gore ke a mo rata? (<i>O a lla</i>) Bokaone bjona bo ka se be gona mo. (<i>O phumula mamina</i>) Ke swanetše go ya kerekeng lehono. Mohlomongwe ge nka ya ke tlo ikwa ke imologile moyeng. (<i>O lebelela sešupanako sa letsogo</i>) E šetše e le seripagare go tšwa go iri ya senyane. Etse kereke e tsena ka iri ya lesome? A ke itokišetše go tloga. Pele ke sepela ke tlo ngwala lengwalwana la go tsebiša Radithekisi gore ke ile kae. Ke a tseba gore ge nka se mo tsebiše o tlo tla a mpolotša go fihla mapanta a gagwe a kgaoga. (<i>O a ngwala ebile o le bea godimo ga tafolana ya disofa</i>) Aga, ke feditše bjale! (<i>O a tšwa. Radithekisi o šala a fihla</i>)	5
RADITHEKISI:	(<i>O tsena ka bodulong a bolela a nnoši</i>) Ke go re mosatšana yo a ka ba a ile kae? Ke mmotša ka mehla gore ga ke nyake a etšwa ka heke. (<i>O a befelwa</i>) O tlo hwetša a ile banneng. Le nna ke dirile phošo ka go nyala moitshwarahlephi wa go swana le yo. O dirwa ke go hlwa a balabala dipukwana tše tša batho ba mapona. Ke tlogile ke makala gore a tla a rekile 'phenti' ya go bitša mašeleng ka tsela ye. O tlo hwetša a dirwa ke yona gore a sepele.	15
		20

[Letl. 57]

- 17.7 Tsopola seka se se hlalošago gore Lerato o tshwenyegile kudu. (1)
- 17.8 Efa dintlha TŠE PEDI tšeo di ka dirago gore papadi ye e bapalege sefaleng. (2)
- 17.9 Efa mehola YE MERARO ya ditšhupasefala. (3)
- 17.10 Hlaloša semelo sa Lerato go ya ka polelonoši ya gagwe. Thekga karabo ya gago ka lebaka. (2)
- 17.11 Hlatholla ka moo mongwadi a dirišitšego thekniki ya kgegeopphetogo papading ye. Efa dintlha TŠE THARO. (3)
- 17.12 Ke maikutlo a mohuta mang ao a ka go aparelago ge o ekwa motho yo a go diretšego diphošo mo bophelong a go kgopela tshwarelo? Fahlela karabo ya gago ka lebaka. (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80